

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 6 (8)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

6

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Karabayev R.Z. Raqamli iqtisodiyot: nazariy asoslari va O‘zbekistonda rivojlanish yo‘nalishlari.....	8
Ubaydullayeva N.A. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda kichik biznes korxonalarining rivojlanish strategiyalari: nazariy yondashuvlar.....	11
Xatamov A.A. Raqamli transformatsiya asosida ixtisoslashtirilgan savdo majmualarida moliyaviy resurslarni boshqarishni takomillashtirish.....	15
Yokubjonova X.Yo. Co-marketing strategiyasining ekoturizmni brendlashiga integratsiyasi: metodologik yondashuv va amaliy natijalar.....	19
Yusupova M.B., Jamoliddinova (Usmonova) S.S. Ustama xarajatlarni tasniflash va uning mahsulot tannarxini shakllantirishdagi ahamiyati.....	24
Abdug‘ofurova O.M., Yusupova M.B. Ishlab chiqarish korxonalarida tannarxni kalkulyatsiya qilish va uni takomillashtirish yo‘llari.....	27
Xojiboyev M.Sh. Xorijiy tajribalarni O‘zbekiston nodavlat oliy ta’lim muassasalari boshqaruv hisobi tizimiga moslashtirish: nazariy asoslar va amaliy istiqbollari.....	31
Исраилова Д.К. Глобализация в условиях демографического кризиса: социально-экономические риски.....	38
Qurbonova X.I. Bozor iqtisodiyotida davlatning makroiqtisodiy muvozanatni ta’minlash va inqirozga qarshi siyosati.....	43
Asqarov A.H. Oliy o‘quv yurti talabalarida moliyaviy savodxonlikni aniqlash me’zonlari (noiqtisodiy yo‘nalishi talabalar misolida).....	47
Yunusova S.A., Turg‘unboyev A.A. Eko-mehmonxona tushunchasi, turlari va asosiy xususiyatlari.....	51
Barnayev Z.Sh. Xizmat ko‘rsatish sohasi korxonalari raqobatbardoshligining mazmun-mohiyati va xususiyatlari.....	55
Bobokulov A.A. Erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarining hududiy iqtisodiy integratsiyaga ta’siri.....	59
Рахимжонов Б.Б., Рахимжонов Б.Б. Инновационные процессы как фактор развития промышленных предприятий.....	63
Matmusayev M.O. Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari.....	67
Raxmatjonova G.E. Ishlab chiqarish korxonalarining asosiy vositalari buxgalteriya hisobini xalqaro andozalar talablari bo‘yicha takomillashtirish.....	72
Kamoldinova N.A. Ayollar tadbirkorligi faoliyatida raqamli integratsiya darajasini baholash.....	76
Xaitova M.K. Raqamli platformalar orqali biznes modellarini yangilash va kompaniyalar strategik imkoniyatlarini kengaytirish.....	81
Yo‘ldashev M., Sotvoldiyev U. Davlat byudjetini taqchilligi va uni kamaytirish mexanizmlari.....	85
Maribjonov B.I., Arabboyev J.S. Tuman mahalliy byudjetidan moliyalashtiriladigan maktabgacha va maktab ta’limi tashkilotlarining 4-guruh xarajatlarining tahlili.....	88
Ro‘ziyev Sh.Sh. Hududiy iqtisodiy rivojlanishda mahalliy ishlab chiqarishni boshqarishning zamonaviy usullari.....	92
Nematov G‘.G‘., Sotvoldiyev U.K. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tishning iqtisodiy asoslari va istiqbollari: deкупpling indeksi tahlili.....	95
Karimov D.M., Mustafayeva H. Xorij tajribasi asosida O‘zbekistonda pensiya tizimini takomillashtirish....	99
Ermatova S.I. Sanoat korxonalarida majburiyatlar tarkibi va moliyaviy barqarorlikning empirik tahlili (Andijon viloyati to‘qimachilik korxonalari misolida).....	104
Ermatov M.S. Sun’iy intellekt va mehnat bozorida raqamli inqilob: tahdidmi yoki kelajak imkoniyatimi?....	107
Azizova H.A. Raqamli transformatsiya sharoitida sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyatini takomillashtirish yo‘llari.....	111
Юсупов А.С., Джангабаева Г.П. Международный рынок акций: содержание, виды и особенности..	114
Xusanova Z.R. Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning xususiyatlari.....	119
Abdulazizov A.A. Energetika tarmog‘i korxonalarida ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	122
Norov A.E., Fazliddinov Sh.Sh., Erkinov X.X. Liderlik va motivatsiya o‘rtasidagi munosabatga ta’sir etuvchi omillar.....	126
Атаханова Ш.С., Мирхамидова Д.Н. Цифровая трансформация как инструмент достижения ESG-целей в нефтегазовой сфере Республики Узбекистан.....	131
Toxirov J.R. Mijozlarga yo‘naltirilgan raqamli marketing asosida savdo xizmatlarini modernizatsiya qilish.	136

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

Sulaymonova F., Ro‘zimov B. Online ta’lim xizmatlari bozorining kengayishi natijasida an’anaviy ta’lim sektorida yuz berayotgan iqtisodiy o‘zgarishlar.....	140
Zayavitdinova N.M. Hududda xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	143
Odilova M.A. Kimyo sanoatidagi korxonalar faoliyatida resurslardan samarali foydalanish.....	147
Axmedova D.N. Mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksining hududiy iqtisodiy o‘lishga ta’siri.....	151
Sapayeva N.K. O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatida yashil transformatsiya va B2B raqamli marketing asosida barqaror rivojlanish modeli.....	155
Allayarov S. Startup financing mechanisms: a comparative analysis of angel investment, venture capital, bank lending, and state grants.....	158
Махмудов О.Х. Moliya tizimining boshqa iqtisodiy tizimlar bilan aloqadorligi.....	162
Ibragimova M.M. “Yashil iqtisodiyot” va “Yashil tadbirkorlik” tushunchalarining iqtisodiy mazmuni va evolyusion transformatsiyasi.....	167
Olimjonov A. Korxona faoliyatining samaradorligini oshirishda moliyaviy barqarorlik va rentabellik ko‘rsatkichlari o‘zaro bog‘liqligini tahlil qilish.....	171
Rakhimboeva B.D. Analysis of the economic situation of the development of export activities of small businesses in Uzbekistan.....	174
Raxmatova F.Y. To‘qimachilik korxonalarida aylanma iqtisodiyot modelini joriy etishning iqtisodiy mexanizmlari.....	178
Ergasheva A.F. Milliy hunarmandchilik mahsulotlarini brendlash va bozorda pozitsiyalashning strategik yondashuvlari.....	181
Navruzova G.U. Theoretical models and institutional mechanisms, forms and structures of cooperation between education and manufacture.....	184
Djumayeva S.K. Yashil investitsiya muhitini shakllantirishda raqamli iqtisodiyotning makroiqtisodiy ta’siri (O‘zbekiston hududlari misolida).....	188
Pardayev TN., Muqimov A.R. Boymirzayev K.M. Jismoniy shaxslar tomonidan olib kiriladigan tovarlardan bojxona to‘lovlarini undirishni takomillashtirish.....	193
Ибодуллоева З.С. Экономические стимулы внедрения водосберегающих технологий в аграрном секторе Узбекистана.....	199
Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini yaxshilashda innovatsion yondashuvlar va raqamli vositalar.....	203
Raxmatova S.S. Turizmni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘ziga xos xususiyatlari.....	207
Umarova M.M. Foreign brand spillovers and export performance of smes in emerging economies: a panel data analysis.....	212
Karimova F.A. Ekoturizmni barqaror rivojlantirishning xorijiy tajribasi va ularni O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari.....	217
Raxmanov B.I. Investitsiya siyosatini amalga oshirish mexanizmini takomillashtirish.....	221
Ashurova G.N. Charm-poyabzal sanoati korxonalarida sifatni boshqarish tizimini takomillashtirish yo‘llari.....	225
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	228
Эгамназарова Г.Ш. Рақамли тенгсизлик: давлатлар ва тармоқлар ўртасидаги технологик узилишларни камайтириш йўллари.....	232
Mamanazarov M.A. Iqtisodiy o‘lishni rag‘batlantirishda milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning xorij tajribasi.....	236
Химматов А.Х. Йўл корхоналарини хусусийлаштиришнинг афзалликлари ва оқибатлари.....	241
Kambaraliyeva I.S. Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat bozorining transformatsiyasi va raqamli ko‘nikmalarning ahamiyati.....	244
Muxiddinov T.Sh. Jizzax viloyatida turizm infratuzilmasini rivojlantirish yo‘nalishlari.....	248
Sayxdodjayeva N.I. Ijtimoiy va ekologik audit: barqaror rivojlanishni ta’minlashda zamonaviy nazorat mexanizmi.....	253
Fayzullayev J.N. Milliy iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	257
Tursunova N.X. «Xayot sug‘urtasining iqtisodiy mohiyati va uning aholi moliyaviy xavfsizligini ta’minlashdagi roli».....	261
Abdishukurova G.M., Bozorboyev A.R. Sug‘urta kompaniyasi balansini “Risk tetraedri” modeli asosida baholash.....	266
Abdurasulova M.O. Zamonaviy iqtisodiyot nazariyasi asoschilari.....	270

Vaxidov A. Buxgalteriya hisobining tarkibiy tuzilishi - moliyaviy va boshqaruv hisobi.....	273
Turg‘unova T., Muftaydinov Q. Iqtisodiy zonalarda ekologik tadbirkorlikni investitsion va innovatsion qo‘llab-quvvatlashning xorijiy tajribalari.....	277
Kurbanov F.U. Raqamli iqtisodiyotning moliyaviy xizmatlar bozoriga ta’siri.....	283
Umarov T.S. Qurilish sanoati korxonalari iqtisodiy barqarorligini statistik baholashning nazariy-uslubiy asoslarini takomillashtirish.....	287
Rahimova N.A. Kichik biznes subyektlarida inson resurslarini boshqarish tizimidagi muammolari va ularni bartaraf etishda zamonaviy yondashuvlar.....	291
Yangiboyev U.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy menejment tizimini takomillashtirishning nazariy-uslubiy asoslari va amaliy yo‘nalishlari.....	295
Махкамова Н.С. Роль зеленых облигации в финансировании проектов устойчивого развития.....	299
To‘xtarova F.Y. Analysis of tourism insurance practices and their economic efficiency.....	304
Anvarov Sh.D. O‘zbekiston qimmatli qog‘ozlar bozorida investitsion muhitni rivojlantirishning institutsional va infratuzilmaviy omillari.....	308
Xalmirzayev O.A. Ko‘p obyektli savdolarida Vickrey-Clark-Groves mexanizmining samaradorligi tahlili....	313
Zaidov I.I. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini boshqarish mexanizmlari.....	318
Rahimova N.A. Inson kapitalini boshqarishning tashkilot raqobatbardoshligiga ta’siri.....	321
Gulimboyev S.I., Rejapov X.X. O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida ta’lim kreditlarining iqtisodiy ahamiyati....	324
Bardiyev S.U. Mintaqada raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorligini baholash: Xorazm viloyati misolida.....	328
Qulmatova S.S. Mahalla tizimida oziq-ovqat ta’minoti zanjirini IoT va sun’iy intellekt texnologiyalari asosida intellektual boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....	332
Aminov S.S. Mintaqada qurilish sohasidagi innovatsion rivojlanishga ta’sir etuvchi omillar.....	336
Дадабоева М.М. Кичик бизнеснинг иқтисодий тармоқлари бўйича ривожланиш тенденциялари.....	340
Numonjonova N.A. Kichik biznesni rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish	344
Абдулазизов А.А. Гидроэнергетика саноати ва унда ресурс тежаш жараёнларининг хорижий тажрибалари.....	348
Muradov O.U. Sanoat korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish bo‘yicha xorijiy tajribalar va ulardan foydalanish imkoniyatlari.....	352
Saidova M.J. Xorijiy mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish tajribasi va uni O‘zbekistonda qo‘llash yo‘nalishlari.....	356
Umirova G.Sh. Qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarida rentabellik ko‘rsatkichlari asosida iqtisodiy samaradorlikni baholash metodikasini takomillashtirish.....	360
Narmanov U.A., Nazarov J.B., Tursunaxmadov X.Sh. Moliyaviy risklarning iqtisodiy ahamiyati va uni boshqarishning zarurligi: risk tushunchasi va uning turlari.....	365
Nosirov S.N. Barqaror moliyalashtirish global bozorlari: zamonaviy tendensiyalar va rivojlanish muammolari.....	369
Farmanov J.Z., Sanetullaev A.E. Modeling of economic basis and forecast indicators of innovation transformation processes in agricultural entrepreneurship.....	373
Mirzataev S.M. Integration of digital and smart technologies in increasing the ecological resilience of the agricultural system.....	376
Kidirniyazov A.Sh. Development of artificial intelligence-based service monitoring systems for construction quality control.....	379
Абдуллаева Ш.Э. Халқаро индекслар асосида ижтимоий ҳимоя тизимини молиялаштириш.....	382
Mirjalolova M.M. Sun’iy intellekt texnologiyalarining O‘zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik samaradorligini oshirishdagi o‘rni.....	389
Baytanov O‘.M. Sanoat korxonalarida mahsulot sifatini boshqarishning tarmoq xususiyatlari.....	394
Умаров А.Т. Особенности развития социальной сферы в Узбекистане.....	400

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun davlat tomonidan investitsion loyihalarni qo‘llab-quvvatlash, innovatsion texnologiyalarni joriy etishni rag‘batlantirish va ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, kimyo sanoati korxonalarida resurslardan samarali foydalanish ishlab chiqarish samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Xomashyo, energiya, suv va mehnat resurslaridan oqilona foydalanish orqali mahsulot tannarxini kamaytirish, raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarish hamda korxonalarning iqtisodiy barqarorligini ta‘minlash mumkin. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, kimyo sanoatida resurslardan samarali foydalanish nafaqat iqtisodiy foyda keltiradi, balki ekologik xavfsizlikni ta‘minlash va “yashil iqtisodiyot” tamoyillarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi.

Shuningdek, malakali mutaxassislar tayyorlash, investitsiyalarni jalb etish va ilmiy-tadqiqot ishlarini rivojlantirish orqali kimyo sanoati korxonalarining xalqaro bozordagi raqobatbardoshligini yanada oshirish mumkin. Natijada mamlakat sanoat salohiyati mustahkamlanib, iqtisodiy rivojlanish va ekologik barqarorlik ta‘minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining kimyo sanoatini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari.
2. Abdullayev A. *Sanoat iqtisodiyoti*. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
3. Karimov Sh. *Kimyo sanoati texnologiyalari*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
4. Ergashev Q. *Resurs tejovchi texnologiyalar asoslari*. – Toshkent, 2019.
5. Mirzayev B. *Innovatsion iqtisodiyot va sanoat modernizatsiyasi*. – Toshkent, 2022.
6. Rasulov T. *Energiya samaradorligi va ekologik xavfsizlik*. – Samarqand, 2021.
7. ISO 14001: Environmental Management Systems xalqaro standarti.

UDK: 330.43

**MINTAQAVIY RAQAMLI TAYYORLIK INDEKSINING HUDUDIY IQTISODIY
O‘SISHGA TA’SIRI**

**ВЛИЯНИЕ РЕГИОНАЛЬНОГО ИНДЕКСА ЦИФРОВОЙ ГОТОВНОСТИ НА
ТЕРРИТОРИАЛЬНЫЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ**

**THE IMPACT OF THE REGIONAL DIGITAL READINESS INDEX ON TERRITORIAL
ECONOMIC GROWTH**

Axmedova D.N.

Buxoro innovatsiyalar universiteti

Annotatsiya

Ushbu maqolada mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksining hududiy iqtisodiy o‘sishga ta’siri nazariy va empirik jihatdan tadqiq etiladi. Tadqiqotda O‘zbekiston Respublikasining 14 ta hududi misolida raqamli infratuzilma, raqamli ko‘nikmalar, raqamli iqtisodiyot va elektron hukumat xizmatlarining yalpi hududiy mahsulot (YaHM) dinamikasiga ta’siri baholangan. Olingan natijalar raqamli tayyorlik darajasining 1 punktga oshishi hududiy iqtisodiy o‘sish sur’atini o‘rtacha 0,42 punktga oshirishini ko‘rsatdi. Shuningdek, maqolada hududlararo raqamli tengsizlikni kamaytirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: raqamli iqtisodiyot, mintaqaviy tayyorlik indeksi, hududiy iqtisodiy o‘sish, raqamli infratuzilma, yalpi hududiy mahsulot, elektron hukumat, raqamli tengsizlik.

В данной статье теоретически и эмпирически исследуется влияние регионального индекса цифровой готовности на территориальный экономический рост. На примере 14

регионов Республики Узбекистан оценено воздействие цифровой инфраструктуры, цифровых навыков, цифровой экономики и услуг электронного правительства на динамику валового регионального продукта (ВРП). Полученные результаты показали, что повышение уровня цифровой готовности на 1 пункт в среднем увеличивает темпы регионального экономического роста на 0,42 пункта. Также в статье разработаны предложения по сокращению межрегионального цифрового неравенства.

Ключевые слова: цифровая экономика, региональный индекс готовности, территориальный экономический рост, цифровая инфраструктура, валовой региональный продукт, электронное правительство, цифровое неравенство.

This article theoretically and empirically examines the impact of the regional digital readiness index on territorial economic growth. Based on the case of 14 regions of the Republic of Uzbekistan, the effect of digital infrastructure, digital skills, digital economy and e-government services on the dynamics of gross regional product (GRP) is assessed. The obtained results demonstrate that a one-point increase in the level of digital readiness raises the rate of regional economic growth on average by 0.42 points. The article also provides recommendations for reducing inter-regional digital inequality.

Keywords: digital economy, regional readiness index, territorial economic growth, digital infrastructure, gross regional product, e-government, digital inequality.

XXI asrning ikkinchi o‘n yilligida raqamli texnologiyalar iqtisodiy o‘shishning asosiy drayverlaridan biriga aylandi. Jahon banki ma’lumotlariga ko‘ra, keng polosasi Internet qamrovining 10 foizga oshishi rivojlanayotgan mamlakatlar yalpi ichki mahsulotining o‘rtacha 1,38 foizga o‘shishiga olib keladi. O‘zbekistonda ham Prezidentning 2020 yil 5 oktyabrdagi PF-6079-sonli Farmoni bilan tasdiqlangan «Raqamli O‘zbekiston – 2030» strategiyasi doirasida barcha hududlarning raqamli transformatsiyadan mutanosib foydalanishi maqsad qilib qo‘yilgan[1].

Shu bilan birga, O‘zbekiston hududlarining raqamli tayyorlik darajasi sezilarli tarzda farqlanadi: Toshkent shahri va yirik sanoat markazlari (Samarqand, Buxoro viloyatlari) liderlik qilayotgan bo‘lsa, agrar-industrial hududlar (Qoraqalpog‘iston, Surxondaryo, Jizzax) orqada qolmoqda. Bunday tengsizlik yalpi hududiy mahsulot (YaHM) tuzilmasiga hamda uzoq muddatli iqtisodiy o‘shish salohiyatiga jiddiy ta’sir ko‘rsatadi.

Tadqiqotning maqsadi – mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksining (MRTI) hududiy iqtisodiy o‘shishga ta’sirini miqdoriy baholash va shu asosda amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

O‘zbekiston Respublikasi hududlari kesimida raqamli tayyorlikni baholashning kompleks indeksini ishlab chiqish va uning yalpi hududiy mahsulot dinamikasiga ta’sirini ekonometrik usullar yordamida miqdoriy o‘lchashdan iborat.

Iqtisodiy o‘shishda texnologik omillarning o‘rnini ilk bor R.Solow[3] ekzogen o‘shish modelida ko‘rsatib bergan bo‘lsa, P.Romer[2] va R.Lucas endogen o‘shish nazariyasida bilim va inson kapitalining hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini asoslab berdi. Keyingi tadqiqotlarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) umumiy omil unumdorligiga ta’siri miqdoriy jihatdan isbotlandi.

Mintaqaviy miqyosda Z.Miao va M.Liu[4] Xitoy provinsiyalari misolida, J.Barefoot va hammaulliflari[5] AQSh shtatlari misolida raqamli infratuzilma va YaHM o‘rtasida mustahkam musbat bog‘liqlik mavjudligini ko‘rsatishgan. Jahon iqtisodiy forumining Network Readiness Index (NRI) hamda Xalqaro telekommunikatsiya ittifoqining ICT Development Index (IDI) raqamli tayyorlikni baholashning asosiy xalqaro metodologiyalaridir.

O‘zbekiston sharoitida M.Toshmurodova[7], S.G‘ulomov[8], A.Bo‘riev[8] ishlarida asosan mamlakat miqyosidagi raqamli iqtisodiyot holati yoritilgan, biroq hududlar kesimida kompleks baholash va ekonometrik tahlil yetarlicha amalga oshirilmagan. Mazkur maqola aynan shu bo‘shliqni to‘ldirishga qaratilgan.

Tadqiqotda mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksi (MRTI) to‘rt asosiy komponent bo‘yicha shakllantirildi:

- 1) raqamli infratuzilma – optik tolali kabel qamrovi, 4G/5G tarmoq qamrovi, Internet tezligi;
- 2) raqamli ko‘nikmalar – AKT sohasidagi mutaxassislar ulushi, raqamli savodxonlik darajasi;
- 3) raqamli iqtisodiyot – elektron tijorat hajmi, IT-park rezidentlari soni, IT-xizmatlar eksporti;
- 4) elektron hukumat – «Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali» orqali ko‘rsatilgan xizmatlar soni, raqamli hujjat aylanmasi ulushi.

Har bir komponent 0 dan 100 gacha miqyosda normallashtirildi va teng vazn (25%) usulida birlashtirildi. Ma’lumotlar manbalari sifatida Statistika agentligi, Raqamli texnologiyalar vazirligi va IT-Park ning 2021–2024 yillardagi rasmiy hisobotlaridan foydalanildi.

Iqtisodiy o‘shish bilan o‘zaro aloqani baholash uchun panel regressiya modeli qurildi:

$$\ln(YaHM_{it}) = \alpha + \beta_1 \cdot MRTI_{it} + \beta_2 \cdot INV_{it} + \beta_3 \cdot LAB_{it} + \mu_i + \varepsilon_{it}, \quad (1)$$

bu yerda: $YaHM_{it}$ – i-hududning t-yildagi yalpi hududiy mahsuloti; $MRTI_{it}$ – raqamli tayyorlik indeksi; INV_{it} – asosiy kapitalga yo‘naltirilgan investitsiyalar; LAB_{it} – band aholi soni; μ_i – hududiy tasodifiy effekt; ε_{it} – tasodifiy xato.

Empirik baholash 2021–2024 yillar oralig‘idagi panel ma’lumotlar asosida tasodifiy effektlar modeli (Random Effects Model) yordamida amalga oshirildi. Modelning ishonchligi Pirson korrelyatsiya koeffitsiyenti, t-statistika va determinatsiya koeffitsiyenti (R^2) yordamida tekshirildi.

O‘zbekiston Respublikasining 14 hududi bo‘yicha 2024 yil holatiga MRTI hisoblab chiqildi. Natijalarga ko‘ra, indeks qiymati bo‘yicha hududlar sezilarli darajada tafovut qiladi: lider – Toshkent shahri (82,4 ball), oxirgi o‘rindagi hudud – Qoraqalpog‘iston Respublikasi (38,7 ball). Bu 2,1 baravar farqni anglatadi. Asosiy natijalar 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval

O‘zbekiston hududlari bo‘yicha MRTI va YaHM o‘shish sur‘atlari (2024 y.)

Hudud	MRTI balli	YaHM o‘shish sur‘ati, %	Guruh
Toshkent shahri	82,4	8,9	Yuqori
Toshkent viloyati	71,2	7,8	Yuqori
Samarqand viloyati	64,5	7,4	O‘rta
Buxoro viloyati	62,8	7,1	O‘rta
Andijon viloyati	59,3	6,9	O‘rta
Namangan viloyati	56,7	6,6	O‘rta
Farg‘ona viloyati	55,9	6,5	O‘rta
Navoiy viloyati	54,2	6,8	O‘rta
Xorazm viloyati	49,8	5,9	Past
Qashqadaryo viloyati	47,3	5,7	Past
Sirdaryo viloyati	45,6	5,4	Past
Jizzax viloyati	44,1	5,2	Past
Surxondaryo viloyati	41,5	4,9	Past
Qoraqalpog‘iston R.	38,7	4,6	Past

Manba: muallif tomonidan hisoblab chiqilgan.

Yuqoridagi jadvaldan ko‘rinib turibdiki, yuqori MRTIga ega bo‘lgan hududlar bir vaqtning o‘zida yuqori iqtisodiy o‘shish sur‘atiga ham ega. Pirson korrelyatsiya koeffitsiyenti 0,89 ga teng bo‘lib, bu ikki ko‘rsatkich o‘rtasida kuchli musbat bog‘liqlik borligini bildiradi ($r < 0,01$).

Ekonometrik baholash natijalari MRTI koeffitsiyenti $\beta_1=0,42$ (t -statistika=4,87, $r<0,01$) ekanligini ko‘rsatdi, ya’ni raqamli tayyorlik indeksining 1 punktga oshishi YaHMning 0,42 foizga o‘shishiga olib keladi. Determinatsiya koeffitsiyenti $R^2=0,76$ modelning yuqori tushuntirish kuchiga ega ekanligidan dalolat beradi.

Komponentlar tahlili shuni ko‘rsatdiki, iqtisodiy o‘shishga eng kuchli ta’sir ko‘rsatadigan omil – raqamli iqtisodiyot komponenti ($\beta=0,28$), undan keyin raqamli infratuzilma ($\beta=0,21$) va raqamli ko‘nikmalar ($\beta=0,18$) turadi. Elektron hukumat xizmatlarining ta’siri nisbatan kam ($\beta=0,11$) bo‘lsa-da, statistik jihatdan ahamiyatli. Toshkent shahri va Qoraqalpog‘iston o‘rtasidagi MRTI farqi 43,7 punktni tashkil qiladi, bu YaHM jon boshiga ko‘rsatkichlaridagi 3,4 baravar tafovutni tushuntirishda muhim omil hisoblanadi.

Olib borilgan tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksi hududiy iqtisodiy o‘shishning muhim omili bo‘lib xizmat qiladi. Olingan natijalar Miao va Liu (2022), Barefoot va boshqalar (2018) tomonidan o‘rganilgan xorijiy tajriba bilan uyg‘unlikda bo‘lib, raqamli infratuzilma va iqtisodiy o‘shish o‘rtasidagi musbat bog‘liqlikni O‘zbekiston sharoitida ham tasdiqlaydi.

Ekonometrik baholashlar raqamli tayyorlikning 1 punktga oshishi iqtisodiy o‘shish sur’atini o‘rtacha 0,42 punktga oshirishini isbotladi. Bu natija «Raqamli O‘zbekiston – 2030» strategiyasi doirasida hududiy raqamli transformatsiyani jadallashtirish zarurligini qo‘llab-quvvatlaydi. Tadqiqot asosida quyidagi amaliy takliflar ishlab chiqildi:

birinchidan: kam tayyor hududlarga (Qoraqalpog‘iston, Surxondaryo, Jizzax) yo‘naltirilgan raqamli infratuzilma investitsiyalarining ulushi kamida 35–40 foizgacha oshirib borilishi lozim. Bu hududlararo tengsizlikni kamaytirishga ko‘maklashadi;

ikkinchidan: har bir viloyat miqyosida raqamli iqtisodiyot klasterlarini shakllantirish, IT-park filiallarining doimiy faoliyatini ta’minlash maqsadga muvofiq. Joriy holatda IT-Park filiallari asosan yirik shaharlarda joylashgan;

uchinchidan: raqamli ko‘nikmalar bo‘yicha hududiy asimmetriyani kamaytirish uchun kasb-hunar kollejlari va oliy ta’lim muassasalarida AKT yo‘nalishidagi qabul kontingentini oshirishni, shuningdek, «One Million Uzbek Coders» kabi loyihalarni kam tayyor hududlarga kengaytirishni tavsiya etamiz;

to‘rtinchidan: mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksini doimiy ravishda hisoblab borish va uni hududiy iqtisodiy siyosat samaradorligini baholashning asosiy indikatorlaridan biriga aylantirish zarur.

Tadqiqotning keyingi yo‘nalishlari sifatida MRTIning kichik biznes faolligi, to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar va aholi turmush farovonligiga ta’sirini o‘rganish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 5 oktyabrdagi «Raqamli O‘zbekiston – 2030» strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risidagi PF-6079-son Farmoni // Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi.
2. Romer P.M. Endogenous Technological Change // Journal of Political Economy. – 1990. – Vol. 98, № 5. – P. 71–102.
3. Solow R.M. A Contribution to the Theory of Economic Growth // The Quarterly Journal of Economics. – 1956. – Vol. 70, № 1. – P. 65–94.
4. Miao Z., Liu M. The Impact of Digital Economy on Regional Economic Growth: Evidence from China // Sustainability. – 2022. – Vol. 14, № 18. – P. 11668.
5. Network Readiness Index 2024 / Portulans Institute. – Washington: 2024. – 312 p.
6. UN E-Government Survey 2024: Accelerating Digital Transformation for Sustainable Development. – New York: United Nations, 2024. – 264 p.
7. Toshmurodova M. O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotning rivojlanish istiqbollari // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. – 2021. – № 4. – B. 112–121.
8. G‘ulomov S.S., Bo‘riev A.H. Raqamli iqtisodiyot va hududiy rivojlanish: nazariya va amaliyot. – Toshkent: «Iqtisodiyot», 2022. – 268 b.